

Instruks for fastholdelse og føren efter Servicelovens § 124 d

Godkendt af: Myndighedschef Ove G. Jensen den 22.01.2020

OBS: Behov for fastholdelse og føren kan pr. definition kun opstå akut, hvorfor der ikke kan gives forhåndsgodkendelse til indgrebet.

1.0 Ordlyd og indhold

§ 124 d: Personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre

Stk. 2: En person, over for hvem der er foretaget indgreb efter stk. 1 for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller for at føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Stk. 3: Begæring efter stk. 2 kan indgives af en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive en begæring

I medfør af servicelovens § 124d kan personalet fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre.

Der kan opstå situationer, hvor det ikke er muligt at tale en borger, som ikke er i stand til at forudse og forstå konsekvenser af egne handlinger, fra en handling, som medfører, at borgeren er til fare for sig selv eller andre. Når dialog og andre socialpædagogiske indsatser er forgæves forsøgt kan det derfor blive nødvendigt at skride til fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse og føren for at afværge faren for personskade.

Bestemmelsen har til formål at udvide muligheden for fastholdelse. Samtidig fjernes væsentlighedskravet ved personskade. (Efter den tidligere lovgivning var der krav om, at der skulle være fare for ”væsentlig” personskade for at man lovligt kunne fastholde, tilbageholde og føre en borger. Efter den nugældende lovgivning er det blot et krav, at der er fare for personskade.) Dermed vil fare for mindre væsentlige personskader som f.eks. afrevne hårtotter, blå mærker også kunne berettige til brug af magt i form af fastholdelse, tilbageholdelse og føren.

2.0 Begrebsdefinitioner

”Personskade”

Begrebet personskade omfatter også mindre væsentlige fysiske skader som blå mærker, afrevne hårtotter og lignende.

”Til fare for den pågældende selv eller andre”

Om en persons adfærd er *til fare for den pågældende selv eller andre* vil altid afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

3.0 Betingelser for anvendelse

Følgende betingelser skal være opfyldt, før der kan ske fastholdelse eller føren efter servicelovens § 124d:

- Fastholdelse m.v. kan først ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. (Den socialpædagogiske indsats, der er foretaget skal noteres i indberetningen).
- Borgeren skal have en dokumenteret varig nedsat funktionsevne og være visiteret til personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104.
- Fastholdelse m.v. skal være så kortvarig som muligt, og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt, jf. § 124, for at forhindre den forestående fare
- Personalet må kun anvende deres hænder/arme og overkrop til fastholdelsen og må kun holde fast i/om borgerens hænder, arme, ben og/eller krop – ikke i f.eks. hår eller omkring hoved eller hals.
- Det er ikke tilladt at bruge sin kropsvægt til at holde borgeren nede (med mindre situationen er omfattet af nødværge/nødret, læs herom nedenfor).
- Det er ikke tilladt at anvende hjælpemidler til fastholdelse eller føren.
- Fastholdelsen skal kombineres med tryghedsskabende initiativer som f.eks. beroligende tale, og det skal løbende vurderes, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end fastholdelse og føren.

4.0 Hvor kan bestemmelsen anvendes?

Bestemmelsen kan anvendes både i botilbud og dagtilbud, og den kan ligeledes anvendes under udflugter og lignende. Bestemmelsen kan endvidere anvendes i borgerens eget hjem i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på et botilbud eller opholder sig på et dagtilbud, men derimod modtager hjælp og støtte i sin private bolig.

Botilbud omfatter f.eks. midlertidige boformer efter § 107, længerevarende boformer efter § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem og lignende efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og hvor der er fast tilknyttet personale.

Dagtilbud omfatter beskyttet beskæftigelse efter § 103, aktivitets- og samværstilbud efter § 104 og aflastningstilbud efter § 84.

5.0 Nødværge/nødret

Straffeloven indeholder i § 13 mulighed for, at fysisk magt, som ellers ville være ulovligt, kan forblive straffri, hvis handlingen er foretaget i nødværge, dvs. har været nødvendig for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende angreb. Magtanvendelser i form af fastholdelse, føren, tilbageholdelse eller tilbageførelse kan efter omstændighederne være straffri efter reglerne om nødværge, selvom de i sig selv går ud over rammerne for servicelovens § 124.

Eksempel:

En borger forsøger at stikke en medarbejder ned med en kniv. For at afværge knivangrebet, fastholder en anden medarbejder borgeren ved fastholde borgeren med sin kropsvægt ved at lægge sig hen over borgeren.

Denne magtanvendelse vil være ulovlig i medfør af servicelovens regler, idet personale ikke må anvende sin kropsvægt til at fastholde en borger, men handlingen vil være straffri efter reglerne om nødværge, idet magtanvendelsen blev udøvet for at afværge et truende personangreb.

Nødværgehandlingen skal altid være afpasset til situationen. Der skal tages hensyn både til angrebets farlighed og angriberens person. Nødværegereglerne kan ikke anvendes til at udøve magt over for borgeren *efter* at angrebet fra ham/hende er gennemført, *medmindre* borgeren gør tegn på straks at ville angribe igen.

Nødret

Straffelovens § 14 fastsætter tilsvarende, at ulovlige handlinger, der er foretaget af nød (nødret), er straffrie, hvis handlingen var nødvendig til afværgelse af truende skade på person, bygninger eller ting og lovovertrædelsen (magtanvendelsen) måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Eksempelvis vil det være straffrit at bruge magt for at flytte en borger fra afdeling A til afdeling B, hvis der er udbrudt brand i Afdeling A.

Allerede fordi den ulovlige (men straffrie) magtanvendelse, der kan ske via nødværge og nødret, altid vil være akut, kan der ikke søges om tilladelse til at udøve nødværge eller nødret. Alle indgreb efter reglerne om nødværge/nødret skal indberettes.

6.0 Registrering og indberetning

Når der er anvendt fastholdelse, føren, tilbageholdelse eller tilbageførelse over for en borger, skal der ske indberetning.

Magtanvendelse i form af fastholdelse, føren, tilbageholdelse eller tilbageførelse skal registreres og indberettes på det særlige indberetningsskema, som finde på socialstyrelsens hjemmeside og i Cura.

Link til skema på socialstyrelsens hjemmeside:

https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/magt-2020/skema-1a_socialstyrelsen_web5.pdf

Skemaet udfyldes af det personale som har udøvet magtanvendelsen, men lederen er ansvarlig for den videre proces i forbindelse med indberetningen. Såfremt den pågældende borger er bosiddende på et botilbud som er underlagt Socialtilsynets tilsynskompetence, skal indberetningen ligeledes sendes til Socialtilsynet. Registreringen skal foretages straks og senest efter 3 dage efter at magtanvendelsen har fundet sted. Registreringen skal herefter indberettes inden for 1 måned, jf. servicelovens § 135 a.

Indberetning skal jf. servicelovens § 135 a ske til:

- Aalborg Kommune via Cura og
- til Socialtilsyn Nord hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Nord og
- til borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Aalborg Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontakinfo i borgerens sag i Cura.

7.0 Orienteringspligt

Personalelederen skal efter SEL § 135 a, stk. 3 jævnligt, hvilket i praksis er ca. 1 gang om måneden, orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om de indgreb, der skal registreres og indberettes. Orienteringen skal også indeholde en klagevejledning. Orienteringen kan både gives skriftligt og mundtligt. Pårørende/værge/fremtidsfuldmægtig skal ligeledes orienteres om muligheden for at indbringe tilbageførelse eller tilbageholdelse for retten, jf. herom nedenfor.

8.0 Klageadgang, herunder adgang til at indbringe tilbageførelse/tilbageholdelse for retten:

Personalets anvendelse af reglerne om fastholdelse m.v. vil kunne påklages til kommunen efter § 133, stk. 1 og 3. Klage kan indgives af borgeren selv, borgerens værge eller fremtidsfuldmægtige eller af en anden repræsentant for borgeren. Klagen kan fremsendes til Myndighedssekretariatets jurister på Storemosevej 19, 9310 Vodskov. Klagen kan alternativ indgives til botilbudslederen som herefter videresender klagen til behandling hos Myndighedssekretariatets jurister.

En person, over for hvem der er foretaget indgreb for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller for at føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Begæring om indbringelse for retten kan også indgives af en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som

foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive en begæring. Begæring kan indsendes til myndighedssekretariatets jurister på adressen Storemosevej 198, 9310 Vodskov. Det er muligt at ringe ind til myndighedssekretariatets jurister på telefon 25200187.

9.0 Handleplan

Der er pligt til at udarbejde handleplan efter anvendelse af magt, jf. servicelovens § 135 stk. 3.

På ældreområdet udarbejdes handleplanen af hjemmeplejelederen eller plejehjemslederen - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet udarbejdes handleplanen af botilbudslederen/ dagtilbudsledere så vidt muligt i samarbejde med borgeren selv og derudover også med borgerens rådgiver i Visitationen Voksen-Handicap.

Handleplanen skal indeholde følgende:

- Formålet med indsatsen (at undgå behov for yderligere anvendelse af magt fremover)
- Beskrivelse af den indsats som er nødvendig for at opnå formålet
- Den forventede varighed af indsatsen

Handleplanen skal journaliseres i Cura.

10.0 Yderligere vejledning

Myndighedsafdelingens jurister kan kontaktes for yderligere vejledning på telefon 25200187 inden for normal kontortid. På handicapområdet kan Handicapafdelingens Jurist kontaktes på telefon 31997407. Såfremt der opstår akut behov for juridisk vejledning omkring magtanvendelsesreglerne uden for normal kontortid kan Myndighedschef Ove G. Jensen kontaktes på telefon 25205420.